

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Зоренко І.С.

«_____» _____ 2022 р.

Реєстраційний №

«_____» _____ 2022 р.

ЕТАПИ РОЗВИТКУ АФІКСАЛЬНОГО СЛОВОТВОРУ В
АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ (З РОЗРОБКОЮ КОМПЛЕКСУ
ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ)

Кваліфікаційна робота
студентки групи ЗАМм -17
ступінь вищої освіти: магістр
спеціальності 014.021 Середня освіта
(Англійська мова і література)
Тараненко Анни Олегівни

Керівник: кандидат філологічних
наук, доцент
Клименко Ірина Михайлівна

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОГО АФІКСАЛЬНОГО СЛОВОТВОРУ В РІЗНІ ІСТОРИЧНІ ПЕРІОДИ	6
1.1. Давній англійський період.....	7
1.2. Середній англійський період.....	13
1.3. Ранній новоанглійський період.....	18
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. АФІКСАЛЬНІ НОВОТВОРИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	25
2.1. Продуктивні типи афіксальних новотворів.....	26
2.2. Комплекс завдань до вичення англійської афіксації в діахронічному аспекті.....	42
Висновки до розділу 2	46
ВИСНОВОК	49
СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	51
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	54

ВСТУП

Дана кваліфікаційна робота присвячена вивченню англійського афіксального словотвору в діахронічному аспекті, який передбачає дослідження аспектів мови у процесі історичного розвитку, що сприяє формуванню мовних компетенцій щодо змін в англійському лексиконі впродовж історії мови.

Будь-якій мові як суспільному явищу властивий розвиток. Вона, як і суспільство, розвивається за певними лише їх властивими законами. Цей розвиток підпорядковується певним екстралінгвістичним та інтралінгвістичним факторам.

Мовні зміни найбільш наявні на лексичному рівні, зрештою у словотворі. Англійська мова в цьому плані має визначні особливості. Так, у давньоанглійській мові мав місце розподіл усіх іменників на окремі групи у залежності від того основотвірного афікса, котрий входив до структури того чи іншого іменника. Іншим специфічним аспектом морфології давньої мови слід вважати наявність у системі дієслова суфіксального словотвору, що ув'язує його також із граматиною.

Питання розвитку мови, її словникового складу зокрема, здавна привертала увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників, про що свідчать праці Б.О.Ільша, В.Д.Аракіна, Б.С.Хаймовича, Л.Г.Верби, В.В.Євченко, Г.Суїта, Ч.Барбера та багатьох інших.

Недостатня вивченість аспектів словотвору в аспекті розвитку (його словотвірних механізмів, впливу зовнішніх факторів) визначає **актуальність** даного дослідження й обумовлює вибір теми роботи.

Мета дослідження – виявити особливості історичного розвитку англійського афіксального словотвору як одного із способів поповнення вокабуляру.

Виходячи з поставленої мети, ми намітили такі **завдання**:

- дослідити механізми англійського афіксального словотвору в різні періоди мовного розвитку;
- виявити продуктивні типи, особливості структури та семантики англійських афіксальних новоутворень на сучасному етапі;
- розробити комплекс завдань до вивчення афіксації в діахронічному аспекті.

Об'єкт дослідження – англійські афіксальні утворення, під якими розуміються одиниці, що будуються за зразками та з морфем, які існують у мовній системі.

Предмет – особливості афіксального словотвору в процесі історичного розвитку англійського вокабуляру.

При написанні роботи ми застосовували такі **методи** дослідження: порівняльно-діахронічний метод, методи компонентного, словотвірного аналізу, аналіз за словниковими дефініціями.

Матеріалом дослідження стали лексичні одиниці, добрані із тлумачних словників, історичних глосаріїв та словників нових слів.

Теоретична значущість роботи полягає у розробці окремих аспектів англійського словотвору, історії мови.

Практична цінність - у можливості використання матеріалів дослідження у практичному курсі англійської мови, у спецкурсах з історії мови та з неології.

Робота **складається** із вступу, двох розділів, висновків, списку скорочень, списку використаної літератури, списку джерел ілюстративного матеріалу.

У вступі обґрунтовується актуальність теми, визначаються мета, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, доводиться теоретична та практична значущість роботи.

У першому розділі надається загальна характеристика підходів до вивчення словникового складу англійської мови в історичному ракурсі,

визначаються особливості афіксального словотвору в різні періоди розвитку мови – в давній, середній та ранній новий.

У другому розділі аналізуються сучасні словотвірні тенденції англійської мови, досліджуються продуктивні типи афіксальних новостворень, пропонується комплекс завдань до вивчення теми

У висновках описані результати дослідження, намічені перспективи подальшої роботи.

Обсяг роботи – 50 сторінок. Використані джерела – 41 позиція.

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОГО АФІКСАЛЬНОГО СЛОВОТВОРУ В РІЗНІ ІСТОРИЧНІ ПЕРІОДИ

Під афіксальним словотвором у роботі розуміється утворення лексичних одиниць шляхом комбінації існуючих у мові знаків [30, с.23]. Він включає такі регулярні словотворчі процеси як префіксацію та суфіксацію. Детальному аналізу підлягають найбільш продуктивні типи та моделі таких одиниць. Взагалі афіксальний словотвір відносяться до морфологічного, який виділяється поряд із семантичним (утворення нових слів шляхом зміни їх значення) та синтаксичним (утворення стійких сполучень як еквівалентів слів) [2; 4].

Дослідження афіксального словотвору проводиться в діяхронічному аспекті, під яким мається на увазі вивчення мови у зміні її станів на протязі ряду періодів [6, с. 334]. Мовні зміни відбуваються в силу певних причин – зовнішніх, пов'язаних із суспільством, людською свідомістю, та внутрішніх, що стосуються самої мови [8, с. 89].

Афіксальний словотвір у діяхронічному аспекті зазвичай досліджується із застосуванням різних підходів. Найбільш традиційний із них – морфологічний, коли акт утворення одиниці розглядається в термінах комбінаторики основ [1; 6; 9; 25; 36]. Інший – структурно-семантичний підхід, коли досліджуються співвідношення структури та семантики похідного слова, словотвірне значення та його природа. Зазначені підходи, як правило, поєднуються [32, с. 405].

Вивчення історії мови та її аспектів передбачає наявність деякого числа періодів, котрі були характерні для її розвитку. Існують різні спроби періодизації англійської мови. Ми в даній роботі застосовуємо морфологічну класифікацію на основі системи словозмінних афіксів [12, с. 18-19], за якою історія англійської мови ділиться на три періоди:

давньоанглійський період, основною характеристикою якого є наявність повних у звуковому відношенні словозмінних афіксів;

середньоанглійський період, основною рисою котрого є наявність фонетично послаблених словозмінних афіксів;

новоанглійський період (ранній та пізній) – період втрачених словозмінних афіксів.

Розглянемо особливості афіксації, характерні для кожного з цих періодів історії англійської мови.

1.1. Давній англійський період

У давню епоху словниковий склад германських діалектів був ще не досить великим [4; 5; 13]. По мірі того як серед давніх германців виникали все нові й нові види виробничої діяльності, по мірі того як вони знайомились із різними продуктами цієї діяльності, способом життя сусідніх із ними народів, словниковий склад їх мови поповнювався новими словами і висловами. Найбільш поширеними типами слів були афіксальні та складні.

Найпродуктивнішим засобом творення нових слів було творення за допомогою афіксації, тобто за допомогою приєднання до основи слова префіксів або суфіксів. Наведемо приклади, добрані з історичних глосаріїв та тлумачних словників, складених за історичним принципом [20; 27; 41].

Префіксація

В англійській мові давнього періоду найбільш уживаними були такі префікси [39, с. 98]:

a- для вираження закінченості або просто посилення значення (в деяких випадках із доволі невизначеним значенням):

ābidan – перебувати, чекати,

āblendan – сліпити, осліплювати,

ābufan – зверху, понад,

āswellan – руйнувати, вбивати,

āzān – проходити повз, траплятися;

mis-, що служив для утворення іменників або дієслів заперечного значення, наприклад:

misdōn – робити неправильно помилятися, від – *dōn* робити,

misbēodan - погано обходитися, від *bēodan* – просити;

un-, що відповідає українському префіксу *не-* і служить для утворення заперечних іменників і прикметників, наприклад:

unnut – некорисний, від *nut* корисний,

unjust – несправедливий, від *just* справедливий,

unrīpe – неспілий, від *rīpe* спілий,

unwrītere – поганий письменник, від *wrītere* письменник,

unfrīð – війна, від *frīð* – мир,

unfæāer – негарний, від *fæzer* - гарний (NE *unfair*);

ze-, що надавав значення завершеності дії дієсловам, наприклад:

zedōn – зробити, від *dōn* робити,

zemētan – зустріти, від *mētan* – зустрічати,

zesēon – побачити, від *sēon* – бачити.

Суфіксація

Поряд із префіксацією у давній англійській мові була доволі поширена й суфіксація [12, с. 83]. Досить частотним були суфікси *-or* зі значенням особи та *-ere*, що утворював іменники на позначення осіб, діяльність яких була пов'язана з певними предметами, що грали життєво важливу роль у побуту давніх англійців, або з певною роботою, котрою вони займалися, наприклад:

dohtor – дочка,

sweostor – сестра,

mōdor – мати,

fiscere – рибалка, від *fisc* – риба (NE *fisherman*),

fuzelere – птахолов, від *fuzol* – птаха (NE *fowler*).

Слід зазначити, що суфікс *-or* був полісемантичним і міг також означати результат дії, як у прикладі *morþor* «вбивство».

У УІ, УІІ віках, у зв'язку з розповсюдженням письменності серед давніх англійців, виникли нові іменники для позначення осіб, що займалися перепискою книг або ж їх вивченням [18; 19]:

bōcere – книжник, від *bōc* – книга (NE *book*),

wrītere – писар, від *wrītan* – писати (NE *writer*).

Для позначення осіб жіночої статі використовували суфікс *-estre*:

tæppestre – трактирниця, від *tæppa* – затичка бочки (NE *tapster*),

webbestre – ткаля, від *wefan* – тканина (NE *weaver*).

Суфікс *-inz* використовувався для позначення людини, що належала до певного племені, або її походження. Так утворився іменник *king*, що походить від іменника *syn(n)* – рід, плем'я (*syninz* – спочатку «вождь племені») [41].

Суфікс *-linz* використовувався також для утворення іменників зі зменшувально-пестливим або ж презирливим значенням, наприклад:

dēorlinz – любимець, від *dēore* – дорогий, любимий (NE *darling*).

У давній період англійської мови суфікси *-inz* і *-unz* широко використовувались для утворення іменників, що означали процес, дію, стан або результат дії, наприклад:

dǣlinz – розподіл, передача, від дієслова *dǣlan* – ділити,

leornunz – учення, від дієслова *leornian* – вчити (NE *learning*),

zaderunz – збори, від дієслова *zaderian* – збиратися,

hātunz – ненависть, від дієслова *hātian* – ненавидіти.

Суфікс *-u* використовувався для утворення іменників, що означали абстрактні поняття. У давній період розвитку англійської мови з цією метою використовувався основотвірний суфікс *-in*, представлений також і в інших германських мовах. Під впливом передньоязикової перегласовки кореневий голосний заднього ряду відповідних прикметників змінювався на голосний переднього ряду *e*. У давній період названий вище суфікс був замінений суфіксом *-u*, однак сліди булого суфіксу *-in* збереглися у вигляді голосних кореню [14, с.84], наприклад:

cyþþu- рідня, від *cyþþ* – знайомий,
brædu – ширина, від *brād* – широкий,
strenzu – сила, від *stronz* – сильний.

Він був продуктивним тільки у давньоанглійській період. Пізніше – був замінений суфіксом *-th* (NE *length, strength*).

Для утворення абстрактних іменників від прикметників використовувалися також суфікси *-ness, -nis* та наприклад:

hālignes – святість, від *hāliz* – святий,
hēahnes – висота, від *hēah* – високий,
bysiznis – зайнятість, від *bysiz* – зайнятий (NE *business*),
swētenis – солодкість, від *swēte* – солодкий (NE *sweetness*).

Деякі похідні суфікси у давній англійській ще зберігали зв'язок з похідними іменниками. До їх числа відноситься суфікси *-dom, -scipe, -hād, -man* [39, с. 96-97]. Так, суфікс *-dom* походить від іменника *dōm* – «стан», «судження». За його допомогою утворювалися іменники, що означали властивості та якості, наприклад:

wīsdom – мудрість, від *wīs* – мудрий (NE *wisdom*),
frēodom – свобода, від *frēo* – вільний (NE *freedom*).

А суфікс *-scipe*, що походить від іменника *scipe* «звання, положення», використовувався для утворення іменників абстрактного значення, як, наприклад:

cnihtscipe – лицарство, від *cniht* лицар,
frēondscipe – дружба, від *frēond* - друг (NE *friend*).

Суфікс *-hād* (від іменника *hād* «стан») використовувався для творення іменників, що означали, як і *scipe*, стан, положення, звання, наприклад:

cildhād – дитинство, від *cild* – дитина (NE *childhood*),
weoruldhād – світське життя, від *weoruld* – світ.

Іменник *-man(n)* – «людина» впродовж давнього періоду дав ряд нових слів, що дозволяє вважати, що у цей період став складатися новий суфікс –

man (у сучасній термінології іноді напівсуфікс за його все ще відчутний зв'язок із похідним іменником), наприклад:

zēaman – йомен, дрібний землевласник, від *zēa* – район,

rādesman – радник, від *rāden* – рада,

sāman – моряк, від *sā* – море (NE *seaman*).

Серед прикметників поширення набули різні суфікси, з котрих назвемо наступні.

Суфікс *-iz*, поширений у всіх германських мовах, служив для утворення прикметників від іменників, а іноді додавався і до прикметників, наприклад:

hāliz – святий, священний, від *hāl* – здоровий, безпечний,

spēdiz – вдалий, від *spēd* – удача,

cludiz – скелястий, від *clud* – куча каміння,

mihtiz – могутній, від *miht* – могутність.

Іншим поширеним суфіксом був суфікс *-lic*, що також служив для утворення прикметників від іменників, наприклад:

manlic – мужній, від *man* – чоловік, людина,

frēondlic – дружній, від *frēond* – друг (NE *friend*),

nihtlic – нічний, від *niht* – ніч (NE *nightly*).

Спостерігаються випадки наявності слів із суфіксом та без нього з однаковим значенням: *scort*, *scortlic* короткий.

Суфікси *-full* і *-leas*, що також використовувалися для утворення прикметників від іменників, були дуже поширеними у давній період:

searfull – турботливий, від *caru* – турбота (NE *careful*),

helpleas – безпорадний, від *help* – допомога (NE *helpless*).

Суфікс *-leas* міг також додаватися до кореня дієслова і надавав прикметнику негативне значення:

rēcetleas – безтурботний, від *rēccan* – турбуватися.

Суфікс *-isc* використовувався для утворення прикметників, що вказували на належність до того чи іншого народу, наприклад:

Enzlesc – англійський, від *Enzle* – англи (NE *English*),

Frencisc – франкський, від *Franke* – франки (NE *French*).

Що стосується дієслова та його форм, треба відмітити такі суфікси: *-en*, *-d(t)*. Суфікс *-en* використовувався для утворення другої форми дієприкметника (*feallen*, *healden*), а *-d(t)* – для минуло часу слабких дієслів (*hīerde*, *cēpte*). Дані суфікси є формоутворюючими і розглядаються у граматичній, а не лексичній морфології.

Деякі історично складні слова перетворилися в сучасній мові на нерозкладні прості слова, складові частини яких уже не виділяються мовцями і сприймаються як суфікси або напівсуфікси [38; 41], наприклад:

England (OE *Enzlenaland* < *Enzlēna*, род. відм. від *Enzle* – англи + *land*) – країна Англів.

Birmingham (OE *Birminzahām* < *Birminz*, род. відм. від *Birminz* – власне ім'я + *hām* – будинок, батьківщина) – батьківщина Бірмінгів, Бірмінгем;

daisy (OE *dæzes-ēaze* < *dæzes*, род. відм. від *dæz* – день + *ēaze* – око) – око дня, маргаритка.

Вищенаведені приклади доводять, що морфологічна структура англійських слів здатна змінюватися з часом [19; 27]. Складні слова перетворюються на похідні, коли кореневі морфеми або трансформуються в напів-афікси (наприклад, слово *friendship*, що походить від *frēondscipe*, де компонент *scipe* був коренем), або перетворюються в сучасній мові на нерозкладні прості слова, складові частини яких уже не виділяються мовцями. Так, просте слово *world* походить від складного *weorold* (*wer* “man” + *ældu* “age”), яке означало «the age of man», а в сучасній мові означає «mankind». Інші приклади перетворення складних слів у прості:

husband < OE *hūsbonða* «master of the house»;

woman < OE *wīfman* «woman person»;

lord < OE *hlāford* «loafkeeper»;

orchard < OE *orceard* «plant yard»;

elbow < OE *elnboga* «forearm-bend».

1.2. Середній англійський період

У XII-XV століттях в Англії розвивалися ремесла й торгівля, зростали міста, що призводило до появи в країні цілого ряду нових видів господарчої, політичної і адміністративної діяльності. А це в свою чергу зумовило появу в цей період чисельних нових понять, що супроводжувалося поповненням англійської мови значною кількістю нових слів і виразів [39, с.149].

Специфічні умови історичного розвитку Англії наприкінці давньоанглійського періоду (скандинавське завоювання) і впродовж середньоанглійського періоду (норманське завоювання) стали причиною того, що інтенсивне поповнення словникового складу англійської мови, що мало місце впродовж періоду, що розглядається, йшло в значній мірі за рахунок засвоєння слів із скандинавського та із норманського діалекту французької мови. Поряд із лексичними одиницями запозичувалися часто й словотвірні морфеми [12, с.87].

Впродовж середньоанглійського періоду система словотвірних морфологічних засобів мови, як зазначають історики мови, зазнала ряд змін [4; 13; 16]:

- 1) став малопродуктивним спосіб творення нових слів засобом чергування голосних та приголосних;
- 2) змінився склад і звуковий вигляд деяких афіксів;
- 3) виник, але не став ще продуктивним кореневий засіб утворення слів (конверсія).

Розглянемо в деталях специфічні для цього періоду типи афіксального словотвору.

Префіксація

Продуктивними словотвірними префіксами, що збереглися впродовж середнього періоду, були префікси *mis-(mes-)* та *in-* [20; 37]. Так, префікс *mis-*

(*mes-*) використовувався для утворення нових іменників та дієслів зі значенням невірної дії, наприклад:

meschaunce – невдача, від *chaunce* – удача, шанс (*mischaunce*);

mistake – взяти помилково, від скандинавського дієслова *take* «брати» (значення «прийняти когось за іншого» і далі «помилятися» виникли пізніше);

misunderstand – невірно зрозуміти, від *understand* – розуміти.

Префікс *un-* з дієслівними основами був у цей період дуже продуктивним і дав цілий ряд нових прикметників та дієслів:

unhappy – нещасний, від *happy* – щасливий;

unjust – несправедливий, від прикметника *just* французького походження – справедливий;

undon – розпорювати, від *don* – робити.

Префікс *be-* (*bi-*) брав участь у творенні деякої кількості дієслів, переважно від інших дієслів:

bisitten – сидіти навколо, від *sitten* – сидіти;

besiegen – осаджувати, від французького дієслова *siegen* із таким самим значенням.

Суфіксація

У середній період англійської мови цілий ряд суфіксів для утворення іменників продовжував бути досить продуктивним [16, с. 157].

До них, зокрема, відносився суфікс *-er* (*or-*), на який змінився давньоанглійський суфікс *-ere*. Він зберіг своє буле значення утворення іменників з основним значенням діяча. У зв'язку з розвитком ремесел і відділенням їх від землеволодіння з'явилося багато ремісничих професій, для позначення котрих утворювалися нові слова за допомогою зазначеного суфіксу, наприклад:

hunter – мисливець, від *hunten* – полювати:

wever - ткач, від *weven* – ткати.

З даним суфіксом наявні також слова французького походження, що означали представників окремих ремесел або професій взагалі:

peinter – маляр, художник;

tailor – кравець;

carpenter – тесляр;

bocher – м'ясник;

chancellor – канцлер.

На цих прикладах можна бачити, що нові слова виникають у прямому зв'язку з потребами народу означати нові предмети і явища, що з'являлися через розвиток виробничої та іншої діяльності.

Інший суфікс на позначення діяча, *-man*, що дав у давньоанглійському періоді ряд іменників, продовжував бути продуктивним і в середній період, наприклад:

craftsman – ремісник, від *craft* – ремесло;

shipman – моряк, від *ship* – корабель.

gentilman – дворянин, від *gentil* – благородний.

Продуктивним у середньоанглійський період був віддієслівний суфікс *-ing* (*-yng*), що витіснив варіант *-unz*, існувавший у давній період. За допомогою цього суфіксу було утворено багато іменників зі значенням процесу, результату дії, а також стану. У якості прикладів наведемо такі:

huntung – полювання, від *hunten* – полювати;

feeling – почуття, від *felen* – відчувати;

preeching – проповідь, від *prechen* – проповідувати;

wynnung – вигреш, від *wynnen* – вигравати.

Продуктивний у давньоанглійський період суфікс абстрактних іменників *-ness* зостався також продуктивним і в середній період. З його участю від прикметників було утворено багато абстрактних іменників:

kindness – доброта, від *kind* – добрий;

weikness – слабкість, від *weik* – слабкий.

Давньоанглійські суфікси *-hād*, *-scipe* *-dōm*, *-þu* у середній період були малопродуктивними, хоча за їх допомогою і було утворено ряд нових слів.

Суфікс *-dōm* використовувався край рідко.

Суфікс *-hād* в силу фонетичних відповідностей змінився на *hood*, при його участі утворилися деякі іменники, наприклад:

neighbourhood – сусідство, від *neighbour* – сусід;

falsehood – неправда, від *fals* – помилковий, хибний.

Найактивнішим суфіксом цієї групи став суфікс *-scipe*, котрий змінився на *-ship(e)*. Наприклад:

felaweship(e) – товариство, від *felawe* – товариш.

Суфікс *-scipe* став використовуватися для утворення іменників, що означали феодальні титули і звання, тому що необхідно було означати титули різних членів суспільства тих часів:

ladyship(e) – положення, звання леді;

lordship(e) – положення, звання лорда.

Давньоанглійський суфікс *-þu* змінився у середній період на *-the*. Він брав участь у творенні невеликої кількості абстрактних іменників не тільки від прикметників, як це було у давньоанглійський період, але і від інших частин мови [39, с.149], наприклад:

welthe – багатство, від *wele* – благо, добробут;

stelthe – крадіжка, від *stelen* – красти.

Продовжували бути продуктивними і у середній період суфікси прикметників давньоанглійської мови (*-lic*, *-ful*, *-lēas*, *-iz*, *-isc*), прийнявши новий звуковий вигляд, відповідно до норм звукової системи мови того періоду [41]. Так, суфікс *-iz* змінився на *-y*; суфікс *-lic* змінився на *-ly* через ступінь *-lich*; суфікс *-lēas* змінився на *-less*; суфікс *-isc* – на *-ish*; суфікс *-sum* змінився тільки графічно на *-some*; суфікс *-ful* перейшов у мову середнього періоду без змін. Наприклад:

hāliz > *holy* – святий, священний,

manlic > *manly* – мужній,

frēondlic > *frendly* – дружній,

nihtlic > *nightly* – нічний,

helpleas > *helpless* – безпорадний,

Enzlisc > *English* – англійський.

Слід також згадати ще одну особливість, тенденцію у системі афіксації середньоанглійського періоду. Часто основне слово залишалося у мові, в той час як похідне замінювалося запозиченням [1, с. 51]. Наприклад, OE *þyncean* перетворилося на NE *think*, у той час як *offþyncean* витіснилося словом *repent* (OF *repentir*), дієслово *perceive* (OF *percevoir*) замінило ME *ofseen*, а *deserve*, *pass*, *precede* – давньоанглійські дієслова з префіксами *ofzān*, *forzān*, *forezān*.

Такі випадки дещо підірвали систему афіксації, що склалася у давньоанглійському періоді. Та з'явилися нові запозичені афікси, які приєднувалися до предковічних основ. Розглянемо деякі випадки творення слів з ними:

- з суфіксом *-able* (виділеним із французьких запозичень *admirable*, *tolerable*): *eatable*, *readable*, *bearable*;

- з суфіксом *-ance* (*-ence*) (виділеним із слів *ignorance*, *arrogance*, *dependence*): *hindrance*;

- з суфіксом *-ment* (виділеним із слів *government*, *agreement*): *fulfillment*, *amazement*;

- з суфіксом *-ess* (виділеним із слів *princess*, *baroness*): *goddess*, *shepherdess*;

- з суфіксом *-let* (із слів *islet*, *circlet*): *streamlet*, *ringlet*;

- з суфіксом *-age* (із слів *courage*, *marriage*): *luggage*.

Аналогічну ситуацію спостерігаємо й у випадку з романськими префіксами *dis-*, *re-*, *en-* у словах *distrust*, *rewrite*, *endear*. А предковічні афікси, навпроти, могли приєднуватися до запозичених основ: *beautiful*, *charming*, *unfaithful* [12, с.87].

Виокремлення нових запозичених словотвірних елементів відбулося в силу таких причин [39, с.151]:

- в англійській мові появилось багато слів, що мали різні основи, але однакові суфікси, наприклад: *parliament*, *department*, *judgement*. Це дало можливість виділити загальний для них елемент *-ment*;

- в англійську мову в різний час було запозичено й основу слова, і похідне від нього. Наприклад, були запозиченими дієслово *to excite* «збуджувати» та іменник *excitement* «збудження». Загальним елементом в обох словах є основа *excite-*. Її виділення дозволяє розглядати *-ment* як словотвірний суфікс.

Як результат описаного вище процесу виділення з'явилися суфікси:

- іменникові: *-ment*, *-ity*, *-ation*, *-age*, *-ee*, *-ist*, *-ism*, *-ance* (*-ence*);
- прикметникові: *-able*, *-ic(al)*, *-al*, *-ous*, *-ive*;
- дієслівні: *-ize*, *-ify*.

1.3. Ранній новоанглійський період

Розвиток нових виробничих відношень в Англії в XVI-XVII століттях справив значний вплив на англійську мову раннього нового періоду. Вийшли з ужитку слова, що означали різні предмети і явища, властиві попередній епохі. Але в той же самий час з'явилися нові слова, що відбивали поняття, які виникли з розвитком капіталізму [4; 16; 37].

Це була епоха географічних відкриттів, подорожей до далеких країн, що познайомили англійців із багатьма новими для них об'єктами. В лінгвістичному плані це привело до появи великої кількості запозичень із нових мов.

Однією з особливостей словникового складу мови того періоду є розрив етимологічних гнізд слів [27; 31]. Наприклад, прикметником до іменника *year* «рік» стало слово латинського походження *annual* «річний», в той час як похідне *yearly* теж збереглося для певних ситуацій. Прикметником до іменника *man* «людина» стало слово *human* «людський», а похідне *manly* означало «мужній».

Усе нове, що виникло в ту епоху мало бути зафіксоване вербально. Так, у зв'язку з винаходом парового котла виникло нове слово *boiler* «паровий котел». Поява нових транспортних засобів, заснованих на новій техніці, також послужило причиною значного поповнення словникового складу англійської мови, наприклад, *steamer* «пароплав» [40]. Наукова лексика поповнилась великою кількістю слів на основі грецьких та латинських коренів (*molecule, atomic*).

Впродовж новоанглійського періоду словниковий склад англійської мови поповнювався у зв'язку з ростом виробничих сил і відповідною зміною виробничих відношень. Це поповнення проходило згідно з основними закономірностями, що склалися в англійській системі словотвору [7; 22; 26; 30].

У даний період відбувся цілий ряд змін у системі словотвору взагалі [28; 37].

- Набувають широкого вживання предковічні англійські суфікси *-er, -ing, -man*.

- Словотвірні суфікси *-ment, -al, -ity, -ance (-ence)* для іменників; *-able, -ic(al)* для прикметників; префікси *re-, dis-*, запозичені з романських мов, набувають подальшої поширеності.

- Набуває розповсюдження синтаксичний спосіб словоскладення на базі словосполучень, окремі значення компонентів котрих втрачалися.

- Виникає новий, особливий спосіб словотвору – скорочення (на базі багатоскладових слів та словосполучень).

- Далі поширюється конверсія.

Розглянемо детальніше основні способи афіксального словотвору ранньої нової англійської мови.

Префіксація

Певні зміни відбулися у системі префіксів [39, с. 194]. У ранній новоанглійській період з'явилися нові префікси, що виділилися із запозичених слів, а саме:

re- – для означення повтору дії, наприклад:

to recollect – збирати знову, від *to collect* – збирати;

to reform – переробляти, переформувувати, від *to form* – формувати;

dis- – для вираження значення, протилежного тому, котре передається основою слова, наприклад:

disregard – ігнорувати, від *to regard* рахуватися з кимось;

distemper – душевний розлад, від *temper* – настрої.

Питомні префікси також виявляли певну активність у період, що розглядається.

Суфіксація

Суфіксація була найпродуктивнішим способом морфологічного словотвору впродовж новоанглійського періоду [39, с. 192]. Як і в попередні періоди, виникала необхідність в утворенні слів, що означали різного роду осіб, представників нових різноманітних професій та спеціальностей, що було пов'язано з ускладненням виробничих процесів і спеціалізацією людей у рамках цих процесів. Для утворення названої категорії слів широко вживаються суфікси *-er* і *-man*. Так, суфікс *-er* був підкріплений появою в англійській мові слів латинського походження, що також означали діяча і мали у своїй структурі суфікс *-or*, наприклад:

doctor, author, actor, director, inspector.

Цей суфікс розглядається як омофон суфікса *-er*, тому що *-er* і *-or* вимовляються однаково [ə] [19; 41]. Дієслова *to act, to direct* складають основу похідних слів *actor, director*.

Використання у середньоанглійській період суфікса *-er* також мало вплив на подальше розширення його вживання у новоанглійському періоді. Цей суфікс додається до дієслівних основ для утворення іменників – імен діяча. До числа слів, що утворені таким способом, можна віднести такі похідні іменники:

discoverer – той, що робить відкриття, від *to discover* – відкривати;

admirer – прихильник, від *to admire* – захоплюватися;

publisher – видавець, від *to publish* – видавати.

Цікаву в структурному плані групу являють собою похідні імена діяча, утворені на базі словосполучень типа «похідне дієслово + прямий додаток», наприклад:

dressmaker – кравець (*to make a dress* – шити плаття);

sightseer – екскурсант (*to see the sights* – оглядати місцевість).

У період, що розглядається, суфікс *-er* набув ще одне нове значення, з його участю стали утворюватися іменники – назви предметів, наприклад:

boiler – паровий котел, від *to boil* – кипіти;

thresher – молотилка, від *to thresh* – молотити.

Суфікс *-man* також використовувався для означення осіб за належністю до якоїсь сфери діяльності. Він додається до іменників, що означають предмети і явища, у зв'язку з котрими протікає діяльність даної людини. Серед слів, що виникли у даний період, можна назвати:

policeman – поліцейський, від *police* – поліція;

coachman – кучер, від *coach* – карета.

Для позначення нових процесів вживалися віддієслівні імена. Для оформлення таких іменників використовувався англійський суфікс *-ing*. Він додавався до основ дієслова. У новий англійський період було утворено багато таких іменників, наприклад:

farming – землеробство (перше значення цього іменника було «здача в оренду»), від *farm* – здавати в оренду;

stocking – панчоха, від *to stock* – покривати цупкою тканиною.

Суфікс *-ing* у цей період став використовуватися і для утворення прикметників, наприклад:

amazing - дивовижний, від *to amaze* – дивувати;

shining – блискучий, від *to shine* – блистіти.

Деяка кількість слів була утворена за допомогою суфіксів *-ship*, *-ness*, *-dom*. Однак необхідно відмітити, що ці суфікси у новий період перестають бути продуктивними.

Утворився ряд слів із запозиченими романськими суфіксами. Так, суфікс *-age* дав такі слова, як *leakage* «теча», від дієслова *to leak* «давати течу»; *shortage* «недостача», від прикметника *short*, вжитого у значенні *to be short of something* «бракувати чогось».

Суфікс *-ment* було використано для утворення таких іменників, як *acknowledgement* «визнання», від дієслова *to acknowledge* «визнавати».

Набував поширення також суфікс *-ee*, що бере участь у творенні слів, що означають особу, на котру покладено якісь функції, обов'язки:

nominee – кандидат на посаду, від *to nominate* – назначати; у цьому випадку був відкинутий суфікс *-ate* і доданий *-ee*;

trustee – довірена особа, від *to trust* – довіряти.

Серед прикметників поширеним став суфікс французького походження *-able*. Він використовувався для утворення прикметників від дієслів, наприклад:

drinkable – придатний для пиття, від *to drink* – пити;

unspeakable – несказаний, від *to speak* – говорити.

Все вищесказане показує, що система афіксів нового англійського періоду набула ряд рис, суттєво відмінних від системи афіксації періоду середнього.

Висновки до розділу 1

У даній роботі при дослідженні розвитку системи англійського афіксального словотвору ми базуємося на періодизації, в основу якої покладено морфологічний принцип (наявність системи словозмінних елементів). Згідно з нею історія англійської мови поділяється на: давньоанглійський період (V-XI століття), основною характеристикою якого є наявність повних у звуковому відношенні словозмінних афіксів; середньоанглійський період (XI-XV століття), основною рисою котрого є наявність фонетично послаблених словозмінних афіксів; новоанглійський період (з XV століття донині) – період втрачених словозмінних афіксів. Він, у

свою чергу, ділиться на ранній новоанглійський (XV-XVII століття) та пізній новоанглійський періоди.

Афіксальний словотвір у роботі розуміється як утворення лексичних одиниць шляхом комбінації існуючих у мові знаків. Він включає такі регулярні словотворчі процеси як префіксацію та суфіксацію. Детальному аналізу в роботі підлягли найбільш продуктивні моделі таких одиниць.

Англійська мова давнього періоду являла собою певну систему, котра характеризувалася властивими тільки їй закономірностями. Вона мала добре розвинуту систему словотвірних афіксів (суфіксів і префіксів), що дозволяло утворювати нові слова на матеріалі основного словникового ядра.

У середньоанглійському періоді система словотвірних засобів зазнала ряду змін. Змінився звуковий склад деяких афіксів, тому що мали місце також фонетичні зміни. Ненаголошені суфікси й префікси стали фонетично послабленими, кінцеві звуки часто відпадали. Нові слова виникали у прямому зв'язку з потребами народу означати нові предмети і явища. Деякі афікси давнього періоду в середній період зберегли свою продуктивність (*-er, -ing, -man, -lic, -ful, -isc, un-, mis-*), а у деяких вона зменшилася (*-dom, -hood, -scipe, -the, be-*). З'явилися нові афікси, запозичені з французької мови (її норманського діалекту). Романські суфікси й префікси стали вживатися з предковічними германськими коренями, а предковічні афікси, навпроти, могли приєднуватися до запозичених основ.

Слід зазначити, що морфологічна структура англійських слів здатна змінюватися з часом. Складні слова перетворюються на похідні, коли кореневі морфеми або трансформуються в напів-афікси, або перетворюються в сучасній мові в нерозкладні прості слова, складові частини яких уже не виділяються мовцями.

У новому англійському періоді в мові закріплюються нові запозичені словотвірні суфікси *-ment, -al, -ity, -ance (-ence)* для іменників; *-able, -ic(al)-* для прикметників; префікси *re-, dis-*. Деякі суфікси набули нових значень.

Так, за участю суфікса *-er* утворювалися іменники, що означали не тільки діяча (як це було у давньому та середньому періодах), але і назви предметів.

Англійський вокабуляр раннього нового періоду з його системою афіксального словотвору набув ряд відмітних рис у порівнянні з давнім та середнім періодами (поява нових значень у вже існуючих афіксів, виникнення нових моделей словотвору) і за своєю специфікою наблизився до сучасного словникового складу.

РОЗДІЛ 2. АФІКСАЛЬНІ НОВОТВОРИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Дослідження новотворів англійської мови показує високу продуктивність таких типів афіксального словотвору, як префіксація та суфіксація [15; 17; 33].

Афіксальні неологізми англійської мови утворюються, як правило, за традиційними моделями словотворення. У зв'язку з тим, що їх морфологічна структура і характер мотивації значення стандартні, афіксальні неологізми частіше всього сприймаються як звичайні слова. Це ускладнює їх свідоме сприйняття як неологізмів і їх поява фіксується тільки у випадку усвідомлення новизни означуваного.

Визначною рисою афіксальних неологізмів є наявність аналогії і типізації в основі їх утворення [2].

У порівнянні з давніми часами кількість афіксів у сучасній англійській значно збільшилася, їх дистрибуція різноманітна. Усього за останні роки під час утворення нових слів було використано, як зазначає у своєму дослідженні Т.Алджео, близько 103 суфіксів [14, с. 264]. Серед них наявні такі: *-ability, -able, -acy, -(s)al, -dom, -ectomy, -ee, -eer, -eme, -emia, -er/-or, -ers, -ery, -ese, -est, -esque, -et, -ie, -ification, -ify, -igenic, -in, -ing, -ino, -ion, -ish, -ism, -ist, -ie, -ity, -ium, -ive, -ization, -ire, ly, -metry, -ness, -nik, -oid, -ol, -oma, -on, -onium, -ory, -ose, -y* та багато інших. Як видно з переліку, використовуються як предковичні, так і запозичені афікси.

Також у словотворенні беруть дуже активну участь такі напівсуфікси: *-gate, -gram, -intensive, -friendly, -manship, -oriented, -holic, -speak, -wide, -wise, -rama* тощо, формуючи такі неологізми: *action-oriented, job-oriented, leisure-oriented, advertising-wide, cinerama, sleeparama, energy-intensive, labour-intensive*.

Кількість префіксів ще більша – близько 127 [8; 9; 35], але вони менш продуктивні, і кількість неологізмів, утворених за їх допомогою,

поступається кількості суфіксальних новоутворень. Це такі префікси (багато з яких латинського та грецького походження, кількість питомних порівняно невелика): *an-, aero-, agri-, anti-, cine-, co-, counter-, cyto-, de-, demi-, di-, eu-, Euro-, exo-, extra-, geo-, hypno-, immuno-, macro-, magni-, maxi-, mal-, mega-, micro-, mini-, mis-, mono-, multi-, nanno-, neo-, non-, post-, pre-, pro-, pseudo-, re-, resisto-, retro, semi-, sexo-, socio-, sono-, sub-, super-, un-, under-, ur-* тощо. До найбільш продуктивних префіксів належать: *co-, de-, non-, post-, pro-, ne-, sub-, super-, in-* та деякі інші [21; 29; 38].

2.1. Продуктивні типи афіксальних новотворів

У даному підрозділі будуть проаналізовані напродуктивніші типи досліджуваних новоутворень.

Суфіксальні новоутворення

Більше половини всіх афіксальних неологізмів припадає на суфіксальне словотворення [23; 24; 35]. Майже всі суфікси англійської мови здатні до творення неологізмів. Їх продуктивність змінюється у залежності від певного періоду часу. За останні роки було зафіксовано суфіксальні новотвори, побудовані за різними моделями. Самі суфікси можна розглядати відповідно до частини мови, в утворенні якої вони беруть участь. Суфіксальні лексичні одиниці, що будуть проаналізовані нижче, добрані зі словників нових слів [15; 17; 21; 38]. Розглянемо їх на основі частиномовної належності.

1. Суфіксальні іменникові новотвори

Близько половини новоутворень суфіксальних іменників утворені за моделлю $N + \text{Suf} > N$, яка є найбільш продуктивною у системі англійського словотворення. Різні автори виділяють в англійській мові до 50 суфіксів, здатних до утворення відіменникових іменників [14]. У роботі значення суфіксів верифікувалося за тлумачними словниками [34; 40; 41] і порівнювалося з новим. Проаналізованими стануть найбільш продуктивні

суфікси, а також суфікси та напівсуфікси, що відбивають нові словотворчі тенденції.

Так, дуже продуктивним є суфікс *-ism* зі значенням «політична лінія, вчення, рух, тенденція», що дав такі неологізми:

brandalism – розміщення рекламних постерів на фасадах міських будівель;

foodism – рух за вживання їжі, що не містить хімічних добавок;

short-termism – політика концентрування уваги на вирішенні найближчих завдань.

Цілий ряд утворень із суфіксом *-ism* означає дискримінацію, що направлена на певну категорію людей:

ageism – дискримінація людей похилого віку;

geneism – дискримінація людей, які за своїм генним складом схильні до якоїсь хвороби;

sexism – дискримінація жінок;

handicappism – дискримінація інвалідів.

Спочатку такі одиниці розглядались як слова, утворені за аналогією з *racism*, але зараз значення «дискримінація» уже зафіксовано у словниках як одне із значень суфікса *-ism* [21]. Це означає, що результатом аналогічного словотворення може бути розвиток семантики словотвірного елемента, тобто його словотвірного значення. Суфікс *-ism* може приєднуватися до власних імен, особливо до імен державних і політичних діячів для визначення їх політичної лінії, доктрини: *Obamaism*, *Thatcherism*.

Іменники з суфіксом *-ist* дуже часто мають семантичний зв'язок з абстрактними іменниками на *-ism* і означають «прихильник тієї чи іншої теорії, вчення, концепції»:

concretist – поет, що належить до течії конкретизму;

transformationalist – послідовник трансформаційної граматики.

Інші приклади: *ageist*, *heterosexist*, *post-feminist*, *confrontationist*, *geneist*, *feminist*, *handicappist*. Такі утворення, однак, можуть бути створені і без

наявності паралельних утворень із суфіксом *-ism*: *workerist* «борець за права робочих». Загальне значення похідних із цим суфіксом – «діяч у галузі, послідовник того, що визначено основою»: *philumenist*, *devaluationist*, *kybernitist*.

Похідні з суфіксом *-er* також досить продуктивні і мають такі значення у моделі $N + \text{Suf} > N$:

- людина, яка характеризується вживанням того, на що вказує словотвірна основа:

snowmobiler – людина, що їздить на снігоході;

- член групи, визначеної основою:

jet-setter – постійний відвідувач модних курортів, людина, що належить до вузького кола багатих мандрівників;

- послідовник певного напрямку в мистецтві, політиці, на яке вказує словотвірна основа:

folk-rocker – виконавець народної музики в стилі рок;

- знаряддя для отримання того, на що вказує словотвірна основа:

backgrounder – прес-конференція інформаційного характеру.

Як видно з прикладів, у цього суфікса з'явилися та активізувалися нові значення.

Значна частина іменників з суфіксом *-er (or/ar)* утворюється за моделлю $V + \text{Suf} > N$. Наприклад:

- для утворення назв осіб, що займаються професійною діяльністю, що визначена основою: *headhunter*, *blockbuster*, *skinny-dipper*, *job-hopper*, *dive-bomber*, *jostler*;

- для утворення наукових термінів: *derepressor*, *augmentor*.

Деякі утворення з *-er* вживаються тільки в жаргоні:

banger – старий автомобіль, драндулет;

carper – кінець.

Суфікс *-man* виконує функцію утворення іменників зі значенням «особа, яка належить до того, що позначено основою»:

sanitationman – прибиральник сміття, водій і вантажник сміттєвоза.

Активно проявляють себе нові суфікси, виділені в результаті поділення на несправжні морфеми, виділені із деяких слів [2]. Так, результатом виділення суфікса *-(a)thon* із *marathon* стало утворення таких слів, як:

readathon – змагання на тривалість читання;

telethon – телевізійний марафон благодійного характеру.

Слова *walkathon*, *phonathon*, *talkathon*, *dineathon* утворені аналогічно.

Як суфікс функціонує елемент *-(a)holic*, виділений із слова *alcoholic*, з яким було утворене слово *workaholic* «людина, захоплена роботою понад міру». Пізніше цей елемент привів до утворення ряду неологізмів із загальним значенням «одержимість, прихильність до того, що позначено словотвірною основою»: *chocoholic*, *bookoholic*, *coffeeholic*, *computerholic*. Спочатку багато із цих слів виникли в американському сленгі, але зараз вони використовуються і в британських джерелах [41].

Виділення частин слів і їх подальше функціонування як словотвірних елементів демонструє й елемент *-burger* функціонує в англійській мові як словотвірний із загальним значенням «бутерброд, сандвіч». Підтвердженням цьому є така одиниця, як *beefburger* «бутерброд з яловичиною». Слово *beefburger* стало широко розповсюдженим у різних варіантах англійської мови і часто вживається в усіченій формі *burger*.

Суфікси *-ess* і *-ette* мають загальну властивість утворювати іменники із загальним значенням «особа жіночої статі»:

astronautess, *cosmonette*, *jockette*, *purserette*.

Існує тенденція до утворення великої кількості похідних із напівсуфіксом *-person*, який вживається замість суфіксів *-man* і *-woman*: *barperson*, *bookperson*, *houseperson*. Причиною популярності цього суфікса стала політкоректність у сучасному суспільстві.

Одним із нових суфіксів вважається елемент *-speak* «мова, характерна для якоїсь групи людей, жаргон» [36]:

econospeak, educationspeak, techspeak, med-speak, videospeak, governmentspeak, artspeak, cablespeak, sportspeak.

В утворенні нових термінів деяких галузей бере активну участь суфікс *-on* «елементарна частка або одиниця»: *gluon, luxon*.

Відкриття багатьох нових ензимів сприяло широкому використанню суфіксу *-ase*. Спочатку суфікс був виділений із терміну *diastase* «ензим, який перетворює вуглеводи на цукор».

Одним із найбільш вживаних сленгових суфіксів є суфікс *-y/ie*, зареєстрований у словнику С.Барнхарта [17] як суфікс, що набув нового принижуючого, іронічного значення. Слова, утворені за його допомогою, обмежені у використанні межами неформального спілкування:

groupie – шанувальник поп-ансамблю чи зірки, який скрізь супроводжує їх";

roadie – член групи музикантів, відповідальний за транспортування та встановлення інструментів;

weepie – сентиментальний фільм;

tecky – людина, одержима технічними новаціями.

Тож він утворює похідні, переважно розмовного регістру:

righty – консерватор;

knowbie – обізнаний інтернет-куристувач.

Суфікс *-ee* зафіксований для утворення іменників зі значенням:

- назв осіб, на яких направлена дія, визначена основою:

blackmailee, retardee – недоумкуватий;

- група осіб, колектив:

mergee – одне із об'єднуючих підприємств.

Суфікс *-ant* зі значенням «назва хімічних речовин, призначених для дії, на яку показує словотвірна основа, або яких вона характеризує»:

dopant – допант, легуючий домішок,

incapacitant – речовина, що призводить до втрати працездатності або боєздатності.

Суфікс *-ing* виконує семантичну функцію утворення іменників із загальним значенням «дія, процес, що виражений основою»: *skyjacking, metalling, happening*.

У дериватах із суфіксом *-ment* фіксується значення «результат дії, позначеної основою»: *outplacement*.

Суфікс *-ance*, поєднуючись із дієслівними основами, має значення «процес, період, дія, позначені основою». Похідні одиниці відносяться переважно до книжного стилю: *nurturance*.

Досить активною є модель утворення іменників Adj + Suf > N [14; 33].

Так, суфікс *-ity*, утворюючий іменники зі значенням «властивість, якість, ступінь, умова, здатність», приєднувався переважно до прикметників і утворював переважно наукові терміни:

modularity – модульне агрегування;

mutagenicity – мутагенність, здатність спричинити мутації.

Суфікс *-ness* має подібне з *-ity* значення:

blackness – ступінь наближення до абсолютно чорного тіла; непрозорість;

funkiness – чудова якість.

Останнім часом збільшилась продуктивність складнопохідних моделей, наприклад, моделі Word Combination + Suf > N. Значною продуктивністю тут відрізняється вже аналізований вище суфікс *-er*. Іменники, утворені за даною моделлю мають такі узагальнені значення:

- особи, що належать до певної соціальної групи:

green carder – іноземний працівник у США, що має дозвіл на в'їзд,

Third Worlder – представник «третього світу»;

- прихильники певної наукової концепції, позначеної словосполученням-основою:

cold-mooner – вчений, який заперечує наявність термічної або вулканічної діяльності в місячній корі;

- особи, які у своїй діяльності керуються принципами, що виражені в основі:

hard-liner – прихильник жорсткої лінії в політиці;

- предмет, вислів, який співвідноситься з поняттями, вираженими словотвірною основою:

one-liner – короткий жарт.

Іншою продуктивною складнопохідною суфіксальною моделлю останніх десятиріч є модель Acronym + Suf > N. За допомогою суфікса *-ie* були утворені слова:

yumpie (young upwardly mobile professional people), а також *muppie* (midleaged urban professional people), *gruppie* (grown-up urban professional people), *bluppie* (black urban professional people) та інші для позначення молодих успішних міських мешканців, зайнятих у сфері реклами та торгівлі.

Значну продуктивність виявили також іменникові суфікси *-dom* (*gangdom* «організований бандитизм», *snobdom* «снобізм»), *-hood* (*statehood* «державна незалежність»), *-ship* (*listenership* «слухачі», *viewership* «глядачі»), *-ation* (*regionalization* «розподіл на регіони», *filmization* «зйомки фільму за книгою або п'єсою»), *-nik* (*spacenic* «космічний апарат», *filmmik* «любитель кіно», *protestnik* «учасник протестної демонстрації»).

2. Суфіксальні ад'єктивні новотвори

Протягом останніх десятиріч англійські суфіксальні прикметники утворювались за трьома основними моделями: N + Suf > Adj, V + Suf > Adj, A+ Suf > Adj [17].

Найбільш продуктивною є перша модель, дві інші дали незначну кількість дериватів, і зовсім незначна їх кількість виникла шляхом приєднання суфіксів до словосполучень.

Найактивнішим в утворенні відіменникових прикметників є суфікси *-ic*, *-al*, *-an*, *-y*.

Більшість похідних із суфіксом *-ic* є науковими термінами. Основні значення таких похідних «що відноситься до, що належить до, характеризується тим, що визначено словотвірною основою»:

ribosomal – рибосомний,

conformational – конформаційний,

exoatmospheric – заатмосферний, надатмосферний.

Певна кількість новоутворень з *-ic* відноситься до лексики загального використання:

Anglophonic – англомовний,

shambolic – невпорядкований, хаотичний.

Суфікс *-al* має значення «визначення поняття, вираженого основою»:

biocidal – біоцидний, знищуючий все живе;

countercultural – що відноситься або характерний для контркультури.

При поєднанні *-al* з основами на *-ology*, використовувався суфікс *-ical*:
polemological – військово-історичний.

Прикметники з суфіксом *-y* мають значення: «який претендує на те, що позначено основою»:

artsy – що претендує на художність;

trendy – понадсучасний, ультрамодний;

campy – вульгарно-претензійний, вульгарний, низькопробний, манірний;

rokesy – в'ялий, ледачий.

Деривати з *-y* мають і таке значення, як «маючий подібність, ознаку, особливість того, що означено основою»:

antsy – неспокійний;

klutzy – незграбний.

За аналогією з комп'ютерним неологізмом *user-friendly* «готовий допомогти, захистити, сприяти (про електронно-обчислювальну машину)» було утворено цілий ряд неологізмів з елементом *-friendly* «настроєний доброзичливо, що відноситься з симпатією, готовий допомогти» [43]: *farmer-friendly*, *labour-friendly*, *audience-friendly*, *environment-friendly*.

Суфікс *-ish* дав неологізми зі значенням «характерний, типовий для особи / що належить особам, позначеним основою»:

doveish – миролюбний;

owlish – схожий на сову;

ludditish – характерний для противника механізації.

Суфікс *-less* у поєднанні з іменною основою означає «не маючий, не застосовуючий того, що визначено основою»:

massless – безмасовий (про частку);

paperless – непаперовий, безпаперовий (носій інформації), що передає інформацію без використання паперу.

Суфікс *-ary / -ory* утворив прикметники, приєднуючись до іменників із значенням негативних тенденцій. Загальне значення таких прикметників – «викликаючий те, на що вказує основа»:

infirmary – послаблюючий, розслаблюючий.

Загальне значення прикметників-неологізмів на *-ist* «належний, характерний для того, що визначено основою»:

absurdist – той, що відноситься до театру абсурду, абсурдистський.

Загальна кількість похідних, утворених за моделлю $V + \text{Suf} = \text{Adj}$, невелика. Найбільш продуктивним був суфікс *-able*. Загальне значення його дериватів «здібний до; що піддається дії, яка виражена дієслівною основою»:

computerizable – який піддається комп'ютерній обробці;

recyclable – здатний до повторного використання.

Суфікси, що беруть участь в утворенні деад'єктивних прикметників за моделлю $\text{Adj} + \text{Suf} = \text{Adj}$, утворюють похідні зі значенням «той, що володіє або претендує на якість, ознаку, позначену основою»:

-istic: privatistic – той, що прагне до самостійності, захищає інтереси приватних підприємців.

Інші ад'єктивні суфікси також спостерігаються у списках нових слів: *-ed* (*pyjamed* «вдітий в піжаму»), *-ous* (*velocious* «швидкий»).

3.Суфіксальні дієслівні новотвори

Кількість дієслів, утворених шляхом суфіксації, порівняно невелика, майже всі вони утворені приєднанням суфікса *-ize* до ад'єктивних та іменних основ [2].

При утворенні неологізмів за моделлю $N + \text{Suf} > V$ новоутворення мають значення «обладнувати тим, використовувати, застосовувати те, що визначено іменником-основою»:

itemize – розглядати по пунктам;

structurize – структурувати, вводити структуру в безструктурний об'єкт.

Вони також можуть мати значення «передавати в розпорядження тому, що визначено основою»:

pedestrianize – забороняти автомобільний рух на вулицях.

Інші приклади:

iconize – дивитись як на ікону, робити предметом культу, обожнювати, молитися (на що-небудь);

dieselize – використовувати дизельний мотор.

Похідні, утворені за моделлю $\text{Adj} + \text{Suf} > V$, мають значення «надавати, набувати якості, ознак, визначених основою»:

modularize – будувати, конструювати із моделей;

mutagenize – робити мутагенним.

Суфікс *-fy* також зафіксовано у деяких новотворах, наприклад, *to Obamafy* «обамафікувати», а також «підлягати впливу зі сторони Б.Обами»).

4.Суфіксальні адвербіальні новотвори

Практично всі прислівники, що з'явилися в англійській мові, утворені за моделлю $A + \text{ly} > \text{Adv}$ і в усіх випадках зберігають значення словотвірної основи [17]:

greyly – сіро, сірим коліром;

surreally – сюрреалістично;

unflappably – незворушно, спокійно, холоднокровно.

На сучасному етапі активно утворюються нові фразові лексичні одиниці (дієслова та іменники, також іноді інші частини мови). Серед них виділяється група утворень із компонентом *-in*, що передають значення спільної дії з метою протесту:

work-in – форма страйку: «приходимо, але не працюємо»;

lie-in – лежача демонстрація протесту;

to sleep-in – демонстрація протесту у формі захвату приміщення для ночівлі;

to pray-in – збиратися в церкві на знак протесту.

Однак дана модель, колись популярна у зв'язку зі студентськими хвилюваннями, а також у зв'язку з боротьбою проти расової сегрегації, помітно знизилася свою продуктивність [36].

Популярні також одиниці з іншими прийменниками:

belt out – голосно співати;

belt up – замовкнути;

black-out – порушення зв'язку, блекаут;

boil-off – випарка;

break-up – розрив (між друзями, подружжям);

button-up – довести до кінця;

fall-out – побічний продукт;

paid-in – той, що платить членські внески;

to belly-up – упасти; умерти;

to pig-out – поглинати їжу.

Префіксальні неологізми

Кількість префіксальних неологізмів, що виникли в англійській мові, наближається до кількості суфіксальних. В утворенні нових одиниць беруть участь близько 50 префіксів, ужитих у різних словотвірних моделях [38].

1. Префіксальний іменникові неологізми

Іменники, утворені за допомогою префіксації, становлять найбільшу кількість усіх префіксальних неологізмів. Майже всі вони виникли за моделлю Pref + N > N.

Продуктивним є префікс *super-* «найкращий, великий, чудовий, прекрасний»:

supercomputer – суперкомп'ютер;

supergovernment – супердержава;

superstore – крупний універмаг.

Даний суфікс продовжує бути засобом відображення науково-технічного прогресу і мови торговельної реклами: *supercarrier*, *supertrain*; *superbuys*, *supergoods*. Практично не поступається йому в продуктивності його синонім, елемент *mega-*.

Одним із основних джерел префіксів є запозичення із класичних іноземних мов: *aero-*, *bio-*, *xeno-*, *micro-*, *euro-*, *tele-* тощо. Їх використання, як правило, обмежено науково-технічними сферами, але у зв'язку з популяризацією технічних нововведень у побуті вони стають загальноживаними. Так, в певні роки одним із продуктивних був префікс *tele-* [21]:

televanking – фінансова служба, що дозволяє клієнту здійснювати банківські операції по телефону або на домашньому комп'ютері;

telemarketing – практика продажу по телефону;

teleshopping – замовлення покупки по телефону.

В останні десятиріччя був дуже продуктивним префікс *micro-*, який мав два основні значення [15]: «мініатюрна копія предмета»; «явища та предмети, які відносяться до мікросвіту». Наприклад:

microdevice – мікроприлад;

microculture – мікрокультура, культура замкнутої групи;

micropopulation – популяція мікроорганізмів;

micromachining – тонка, розмірена обробка; обробка елементів мікросхем;

micrometeoroid – крихітне метеоритне тіло.

Напівпрефікс *mini-*, семантично близький до *micro-*, також є продуктивним.

Визначена кількість префіксальних іменників-неологізмів утворилася шляхом поєднання іменних основ із префіксоїдним елементом *bio-*, який вживається не тільки в утворенні наукових термінів, але й слів, що мають певну соціальну направленість, загальне значення цих новоутворень «соціальне явище, особа, предмет, пов'язані з живою природою»:

biohazard – біологічна небезпека, біологічно небезпечна речовина;

biocontamination – забруднення атмосфери.

Під час аналізу слів із префіксом *anti-* необхідно враховувати, що він може мати два значення: «заперечення чогось, протидія тому, що визначено основою» (*anti-marketeer, antiart, antidumping, antifertility*) та «належність того, що визначено основою, до гіпотетичного світу, що складається з антиречовини» (*antideuterium, antihydrogen, antiquark, antiman*).

Продуктивний префікс *non-* поряд зі значенням «не маючий ознаки, на яку вказує основа», має ще одне нове значення – «фальшивість, нереальність того, що виражено основою»:

nondiscrimination – відсутність дискримінації (при наймі на роботу);

nonproliferation – нерозповсюдження ядерної зброї;

nonevent – подія сумнівної важливості, що офіційно замовчує подію.

Продуктивними є й утворення з іншими префіксами або префіксоїдними елементами:

de- (*deculturization, detrivialization*);

self- (*self-searching, self-cocept*);

geo- (*geopoetry, geopolice, geoliterature*);

pro- (*pro-business, pro-employer, pro-profit, pro-cost-saving*);

co- (*co-debtor, co-relogionist*);

neo- (*neo-conservative, neoglobalism, neoglaciation, neoimperialism, neoisolationism*).

Значення слів з такими префіксами є досить прозорими.

2. Префіксальні ад'єктивні новоствори

Префіксальні прикметники за кількістю займають друге місце після іменників, утворених шляхом префіксації, складаючи значну частку таких новоутворень [15]. Більшість із них утворені за моделлю Pref+A>A.

Одним із найбільш продуктивних є префікс *non-*. Значення похідних із цим префіксом: «що не є таким, як вказує основа, не маючий тієї якості, яка визначена основою», наприклад:

nonbiodegradable – той, що не розкладається під дією мікроорганізмів; не підлягаючий дії мікроорганізмів;

nonaddictive – що не викликає звички.

Префікс *para-* достатньо продуктивний, він має значення «що наближує до, схожий за родом ознак із тим, на що вказує основа»:

parabiospheric – парабіосферний (про місця з ще не відкритими формами життя).

Нові похідні з *para-* наповнюють суспільно-політичну та термінологічну лексику: *paragovernmental*, *paraacademic* тощо.

Префікс *extra-* має значення «що знаходиться за межами предмета, явища, визначеного основою; зовнішній по відношенню до визначеного основою»:

extravehicular – що знаходиться зовні космічного корабля; що відбувається за бортом космічного корабля;

extrachromosomal – поза хромосомний;

extrareligious – позарелігійний.

Загальне значення дериватів із *hyper-*: «понадмірне перевищення якості, на яку вказує основа»:

hyperaggressive – понадагресивний, безмежно агресивний;

hypersuspicious – занадто підозрілий.

Загальні значення дериватів із префіксом *inter-* «взаємодіючий, що знаходиться між предметами, явищами, які визначає основа»:

intergenerational – що відноситься до різних поколінь, пов'язаний із різними поколіннями.

Префікс *pre-* має значення «попередній у часі тому, на що вказує словотвірна основа»:

prebiological – що існував у часі до появи біологічних форм;

prenuclear – доядерний, доатомний.

Такі похідні в основному відносяться до книжково-термінологічної лексики: *presensorship, preconsciousness, presort, pretax*.

Прикметники-неологізми з *over-* мають значення «надто великий, надмірний по відношенню до чогось, що визначає основа»: *overqualified, overoccupied, overinflated, overcontain*.

Префікс *ex-* означає «знаходження за межами предмета, визначеного основою»:

exdirectory – не вказаний в переліку, який не ввійшов у телефонну книгу.

Модель Pref + V > Adj малопродуктивна, було зареєстровано лише декілька префіксів, здатних до утворення девербальних прикметників, наприклад, префікс *de-* має значення «вилучення»:

desalivate – позбавлення слинних залоз.

3. Префіксальні дієслівні новотвори

Утворення таких одиниць найбільш активно іде згідно з моделлю Pref+V>V [17].

Префікс *de-* є найбільш продуктивним і має значення «здійснювати дію, протилежну дії, що визначена основою; знищувати результат, викликаний дією, на яку вказує основа»:

deorbit – виходити, виводити з орбіти;

deisolate – ліквідувати результати ізоляції;

deindustrialise – деіндустріалізувати, скорочувати виробництво.

Похідні дієслова з префіксом *over-* мають значення «надмірність тієї дії, що виражена основою»:

overcultivate – культивувати понад необхідного рівня;

overstay – залишатися в країні понад дозволеного строку.

Префікс *under-* має значення «недостатність дії, на яку вказує основа»:

undertax – обкладати занадто низьким податком;

underproduce – недовиробляти, не виконувати виробничий план.

Кількість похідних моделі Pref + N > V невелика.

Префікс *de-* має також значення «позбавлення якогось предмета того, що позначено основою»:

de-oil – знежирювати, звільняти від жиру.

Зафіксовані дієслівні новотвори з досить активними префіксами: *re-* (*reillusion* «відновлення втраченої віри, ілюзій», *recycle* «повторно використати, повертати в оборот (відходи виробництва)»), *mis-* (*miscast* «невірно підібрати актора на роль», *misgovern* «неправильно керувати») .

Тож, сучасна англійська мова має достатні внутрішні матеріальні ресурси для збагачення свого словникового складу [7; 26; 31].

За найбільш вагомими сферами діяльності людини афіксальні неологізми розподіляються таким чином:

- одиниці, що відносяться до науково-технічної термінології:

gluon – нова елементарна частка у фізиці, що склеює кварки,

luxon – елементарна частка з нульовою масою,

diastase – ензим, що перетворює вуглеводи у цукор,

computerman – фахівець з ЕОМ,

sleep-teaching – навчання ві сні,

histosol – вологі ґрунти;

- одиниці, що відносяться до суспільно-політичної лексики:

freeznik – людина, що підтримує мораторій на виробництво та використання ядерної зброї,

obamatania – захват політикою Б.Обами;

- одиниці, що відносяться до фінансово-економічної термінології:

jobber – біржовий маклер,

telemarketing – практика продажу по телефону,

Eurobanker – банкір Євробанку;

- одиниці, що відносяться до різних сфер повсякденної, нетермінологічної лексики:

tekky – людина, одержима технічними нововведеннями,

flivver – старий дешевий автомобіль,

townner – міський житель,

vacationer – відпускник.

Значна кількість неологізмів має у своєму складі афіксальні елементи латинського або грецького походження, наприклад, *techno-*, *tele-* тощо. Певна частина таких дериватів не є термінами, а загальноживаними словами (*teleshopping*, *telebanking*, *teletext*, *technobattle*). Зустрічаються також і комп'ютерні неологізми (*biocomputer*, *to computerize*).

2.2. Комплекс завдань до вивчення англійської афіксації в діяхронічному аспекті

Метою даного комплексу завдань є навчити студентів спостерігати, аналізувати та інтерпретувати особливості англійської афіксації в аспекті її розвитку. Комплекс складається з чотирьох тем. Кожна з тем містить завдання для обговорення теоретичних питань та вправи для практичного опрацювання.

Affixation in Old English (OE)

I. Answer the questions:

1. What periodizations of the history English do you know?
2. What is affixation (prefixation, suffixation)?
3. What were OE suffixes denoting human occupations?

4. What was OE meaning of the suffix *-inȝ*?
5. What was its allomorph?
6. What OE noun-forming (adjective-forming) suffixes do you know?
7. Name the most productive OE prefixes.

II. Read the extracts from OE texts. Pick out words with affixes and state the affixal meanings.

a) Wē geārdagum,
 hū ðā æþelingas .
 Oft sceapena ērēatum,
 mæghum, egsode.
 Syððan fēasceaft,
 þæs frōfre gebād,
 wēox wolcnum, weorðmyndum.
 oðþæt æghwylc þāra ymbsittendra,
 þæt wæs gōd!
 (from Beowulf) [27]

b) Enȝle and Seaxe ūpp becōmon
 over brāde brimu, Brytene sōhton,
 wlance wīzsmiḡas Wealas overcōmon,
 eorlas arhwate eard bezēaton.
 (from Anglo-Saxon Chronicle) [39]

Affixation in Middle English (ME)

I. Answer the questions:

1. What were the major changes in ME system of word-formation?
2. Into what suffix did OE *-ere* change?
3. What were the most productive ME morphological elements?

4. What were new items with the suffix *-man*?
5. Was the suffix *-dom* productive in ME?
6. What were the suffixes with abstract meaning?
7. What suffixes and prefixes were borrowed in ME?
8. Give examples of ME word with prefixes.

II. Read the extracts from OE texts. Pick out words with affixes and state the affixal meanings.

a) Now ys Yngland alle in fyht,
 Mochte peple of consyens lyht,
 Many knyghtes, and lytyl of might,
 Many lawys, and lytyl right;

b) By unprudent and myssavysyng;
 Grete countenance and smalle wages,
 Many gentillemen and few pages;
 Wele besene and strong thevys.
 (from *On the Times*) [37].

Affixation in Early New English (ENE)

I. Answer the questions:

1. What suffixes became less productive in ENE?
2. What were morphological elements taken from French and Latin?
3. Name ENE allomorphs of the suffix *-er*.
4. What was the new meaning of the suffix *-er*?
5. What were ENE suffixes to denote different processes?
6. What were adjective-forming (verb-forming) suffixes in ENE?
7. What new prefixes appeared in ENE?
8. Compare ME and ENE affixal system. State the differences.

II. Read the extracts from OE texts. Pick out words with affixes and state the affixal meanings.

- a) Tho shall sporten in delight,
And learne with Lettice to wexe light.
That scornefully looks askuance;
- b) And there unjoynted both her bones:
Mought her necke bene jointed attones.\,
She shoulde have neede no more spell...
(from Shepheardes Calendar) [37].

Affixation in Modern English (ModE)

I. Answer the questions:

1. State ModE tendencies in prefixation.
2. State ModE tendencies in suffixation.
3. What is a combining form? Give examples word with combining forms.

II. Tasks for self-preparation

1. Make up new lexical units with the help of negative prefixes. Then make up sentences of your own using them:

patient, legal, correct, honest, different, known.

2. Read the following sentences. Analyse the words in bold type from morphological point of view and translate them into Ukrainian.

1. We simply could not **out-trick** them and that was all.
2. I need not say a breach of confidence is **unthinkable**.
3. The railways were rustling and falling by degrees into **disuse**.

4. She knew that a start or a stumble would **unseat** her.

5. One ought to go home and have an **extra-special** tea.

6. She was **overacting** to the faintest degree.

7. We are **out-numbered** and **out-armed**.

3. Analyze the meanings of the following words with the same root but with different affixes. Translate the words into Ukrainian.

Watery – waterish,

nature-oriented – nature-friendly,

weight-watcher – weight-watching,

money-oriented – money-orientation,

audience-friendly – audience-oriented,

farmer-friendly – farming,

respected – respectful – respectable,

exhaustive – exhausting – exhausted,

bored – boring,

touchy – touched.

4. Give examples of prefixal and suffixal neologisms. Use appropriate dictionaries. Translate them into Ukrainian.

Висновки до розділу 2

Аналіз новоутворень англійської мови показує високу продуктивність таких типів афіксального словотвору як суфіксація та префіксація.

Афіксальні неологізми англійської мови утворюються, як правило, за традиційними моделями словотворення. У наші часи появилось багато афіксів, що не були властиві попереднім епохам, а саме: *-arium*, *-ectomy*, *-ion*,

-nik, -plex, -tron, -tuplet, aero-, aqua-, Euro-, industrio-, quasi-, pico-, tele-, turbo- тощо. Їх поява викликана розвитком науки, нових технологій, змінами в суспільному житті, в культурі. Кількість суфіксів дуже велика (в цьому процесі брали участь більше 50 суфіксів), а їх дистрибуція різноманітна.

Найбільш продуктивним є утворення іменників за моделлю $N + \text{Suf} > N$; далі йдуть моделі: $V + \text{Suf} > N$, $A + \text{Suf} > N$. Менш продуктивною є модель утворення суфіксальних іменників шляхом приєднання суфікса до словосполучення. При утворенні суфіксальних прикметників найбільш продуктивною моделлю стала $N + \text{Suf} > A$. Кількість дієслів, утворених за допомогою приєднання суфіксів, порівняно невелика. Вони в основному утворюються за моделями: $N + \text{Suf} > V$, $A + \text{Suf} > V$. Малопродуктивною виявилася модель утворення прислівників $A + \text{Suf} > \text{Adv}$.

У формуванні префіксальних неологізмів брали участь близько 50 префіксів за різними словотвірними моделями. Кількість префіксальних неологізмів практично не поступається кількості суфіксальних; найбільш продуктивні такі моделі: $\text{Pref} + N > N$; $\text{Pref} + A > A$; $\text{Pref} + V > V$.

У семантичному плані афікси мають здатність до змін по мірі того, як вони беруть участь у словотворчому процесі: афікси з усталеними значеннями можуть функціонувати поряд із новими; афікси із загальноприйнятими значеннями можуть приєднуватися до основ, утворюючи лексичну одиницю з новим значенням; зміни у значенні афіксів відбуваються за лінією розширення та звуження.

З точки зору структури формантів виділяються: власне афікси, напів-афікси, афіксоїдальні елементи. У словотворенні беруть дуже активну участь такі напівсуфікси, напівпрефікси та суфіксоїди: *-athon, -gate, -cation, -intensive, friendly, -manship, -oriented, -holic, -pedia, -speak, -watcher, -wide, -wise, -rama; photo-, half-, well-, ill-*. Лексичні одиниці, які містять їх у своїй структурі, є відмітною рисою сучасного англійського словотвору.

Розподіл неологізмів за сферами діяльності людини показує, що провідне місце, без сумніву, займають неологізми, пов'язані з науковою та технічною термінологією.

Окремий підрозділ роботи присвячений розробці комплексу завдань із розвитку афіксального словотвору для опрацювання на практичних заняттях з історії англійської мови.

ВИСНОВОК

Дослідження мови в аспекті її розвитку є важливим, оскільки допомагає зрозуміти її внутрішню сутність, оцінити всі ті зміни, що привели до сучасного вигляду мови.

Словотвірна система англійської мови пройшла тривалий шлях історичного розвитку, в результаті чого набула тих рис, що їй характерні сьогодні. Цим пояснюється інтерес до такого роду досліджень, що сприяють удосконаленню поняттєвого апарату даних етимології, історії мови, історичної лексикології. Результати розвитку лексику фіксуються в різноманітних словникових джерелах – у словниках, складених за історичним принципом, у словниках нових слів, що узагальнюють нові процеси номінації у зв'язку зі змінами в галузі науки і техніки, мистецтва й освіти, політичного життя суспільства, в галузі соціальних, гендерних відносин тощо.

Дослідження показало, що зміни у словстві сучасної англійської мови відбивають мовні тенденції в різні періоди її історії – від появи нових моделей творення, запозичення іншомовних морфологічних одиниць із інших мов до зміни самої морфологічної сутності слів.

Незважаючи на значну кількість праць у даній галузі, багато питань ще залишається відкритими і чекають на подальший розгляд. Це проблеми внутрішніх законів розвитку мови, диференціації мовної структури та мовних функцій, інтеграції структурних елементів мови, збагачення та ускладнення мовної структури, внутрішньоструктурної обумовленості всіх змін у мові.

Таким чином, розуміння законів розвитку мови, вміння пояснити їх з позицій історії мови та історії суспільства буде сприяти розвитку наукового погляду на мову, осмисленню її сучасних норм.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

OE = Old English

ME = Middle English

NE = New English

ENE = Early New English

ModE = Modern English

Gr = Greek

Gt = Gothic

L = Latin

OF = Old French

OHG= Old High German

Abbr. = abbreviation

A, Adj = adjective

Adv = adverb

N = noun

Num = numeral

Part.II = participle II

Pron. = pronoun

Suf = suffix

V = verb

дав. відм.= давальний відмінок

род. відм.=родовий відмінок

мн. = множина

сучасн. = сучасний

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гороть Є.І. Лексикологія сучасної англійської мови : навчальний посібник / Євгенія Іванівна Гороть. – К. : Либідь, 1996. – 128 с.
2. Жлуктенко Ю.О. Динаміка словотвірної системи та неологізми / Ю.О.Жлуктенко // Англійські неологізми. – К. : Наукова думка, 1983. – С. 3-11.
3. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Т. 1.– Д. : ДНУ, 2012. – 402 с.
4. Євченко В.В. Історія англійської мови : посібник / В.В.Євченко. – Вінниця: Нова книга, 2016. – 408 с.
5. Костюченко Ю.П. Історія англійської мови : підручник / Ю.П.Костюченко. – К.: Вища школа, 1963. – 426 с.
6. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник / Михайло Петрович Кочерган . – К. : Видавничий центр «Академія», 2003. – 464 с.
7. Лексикологія англійської мови : навчально-методичний посібник / Уклад. І.О.Білецька, Н.В.Ставчук. – Умань : ВПЦ «Візіві», 2018. – 165 с.
8. Мостовий М.І. Лексикологія англійської мови : підручник / Микола Іванович Мостовий. – Харків : Основа, 1993. – 256 с.
9. Раєвська Н.М. Англійська лексикологія : підручник / Наталя Миколаївна Раєвська. – К. : Вища школа, 1971. – 336 с.
10. Сучасний англо-український та українсько-англійський словник / за ред. М.Зубкова. – Х. : ВД «Школа», 2011. – 752 с.
11. Сучасний тлумачний словник української мови / За ред. В.В.Дубічинського. – Х. : ВД «Школа», 2007. – 832 с.
12. Хаймович Б.С. Стислий курс історії англійської мови : підручник / Борис Семенович Хаймович. – К. : Вища школа, 1975. – 100 с.
13. Янков А. Англо-саксонський період розвитку англійської мови : монографія / А.Янков. – К. : КНТ, 2018. – 224 с.

14. Algeo T. Where do all the new words come from? / T.Algeo // American Speech. – 1980. – Vol.55. – N 4. – P. 264-277.
15. Ayto, John. The Longman Register of New Words / John Ayto. – London : Longman, 1990. – 434 p.
16. Barber Ch. The English language: a historical introduction : manual / Charles Barber. – Cambridge : Cambridge University Press, 1994. – 299 p.
17. Barnhart C.L. The Second Barnhart Dictionary of New English / C.L. Barnhart, S.Steinmetz, R.K.Barnhart. – NY : Prentice Hall Press, 1980. – 612 p.
18. Baugh A.C. A History of the English Language : manual / A.C.Baugh, Th.Cable. – London : Routledge, 2002. – 447 p.
19. Bregg M. The Adventure of English. The biography of a Language : monograph / M.Bregg. – NY: Arcade Publishing, 2011. – 322 p.
20. The Cambridge History of the English Language. Vol. 1-6. – Cambridge: Cambridge University Press, 2005-2008.
21. A Concise Dictionary of New Words / Ed. by B.A.Phythian. – London : Hodder and Stoughton, 1996. – 264 p.
22. Crystal D. Encyclopedia of the English Language / D. Crystal. – Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – 490 p.
23. Crystal D. English in 100 words / D.Crystal. – Profile Books, 2012. – 288 p.
24. Ganetska L. Lexi-Maker. Part 1 : manual / Liudmila Ganetska. – K. : Lenvit, 2004. – 96 p.
25. Grairns R. Working with words: A guide to teaching and learning vocabulary : manual / R.Grairns, S.Redman. – Cambridge : Cambridge University Press, 1996. – 200 p.
26. Grinberg L.E. Exercises in Modern English lexicology : manual / L.E.Grinberg, M.D.Kuznets. – K. : Vyscha Shkola, 1966. – 240 p.
27. History of English. – ewikiuk.top/wiki/History_of_English
28. Hogg R. A History of the English Language : manual / R.Hogg, D.Denison.– Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – 495 p.

29. Hornby A. S. The Advanced Learner's Dictionary of Current English / A.S.Hornby. – Oxford : Oxford University Press, 1982. – 842 p.
30. Kveselevich D.I. Modern English lexicology in practice : manual / D.I.Kveselevich, V.P.Sasina. – Vinnytsa : Nova Knyha Publishers, 2003. – 128 p.
31. Lyons J. Introduction to theoretical Linguistics : monograph / John Lyons.- Cambridge : Cambridge University Press, 1966. – 371 p.
32. Matthews P. The Concise Oxford Dictionary of Linguistics / Peter Matthews. – Oxford : Oxford University Press, 1997. – 410 p.
33. Maurer D.W. New words – where do they come from and where do they go? / D.W.Maurer, F.C.High // American Speech. – 1982. – Vol. 57. – N 1. – P. 25-32.
34. Murray J. A. The Oxford English Dictionary / J.A.Murray. – Oxford : Oxford University Press, 1963. – 764 p.
35. Nikolenko A.G. English Lexicology. Theory and practice : manual / A.G.Nikolenko. – Vinnytsa : Nova Knyha, 2007. – 528 p.
36. Safire W. On Language : monograph / William Safire. – New York : Times Books, 1980. –331p.
37. Schuka E.K. A Reader in the History of English : manual / E.K.Schuka, S.E.Oleynik. – K., 2007. – 160 p.
38. A Supplement to Webster's Third New International Dictionary / Ed. by D.Guralnik. – Springfield : Merriam, 1976. – 220 p.
39. Verba L. History of the English Language : manual / Lidiya Verba. – Vinnytsa : Nova Knyha, 2012. – 296 p.
40. Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language. – New York : Portland House, 1989. – 2078 p.
41. Webster's New World Dictionary / Ed. by D.Guralnik. – NY : Prentice Hall Press, 1986. – 1692 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

The Longman Register of New Words / Ed. by John Ayto. – London : Longman, 1990. – 434 p.

American Speech. – V. 72.1, 1997.

American Speech. – V. 74.3, 1999.

American Speech. – V. 77.1, 2002.

American Speech. – V. 84.2, 2009.

American Speech. – V. 85.4, 2011.

http://nws.merriam-ebster.com/opendictionary/newword_display_recent.php

<http://public.oed.com/the-oed-today/recent-updates-to-the-oed>